Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія
Кафедра педагогіки

ПАРТНЕРСТВО В ОСВІТІ ТА СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
міжвузівської науково-практичної конференції

22 лютого 2022 року

Хмельницький – 2022

УДК 371.008.8+373.66(063)
П18

Рекомендовано до друку рішенням кафедри педагогіки (протокол № 10 від 21 лютого 2022 р.) та Вченої ради (протокол № 2 від 23 лютого 2022 р.) Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії

Рецензенти:
Зданевич Лариса Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та фахових методик (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія);
Дарманська Ірина Миколаївна – доктор педагогічних наук, доцент, декан факультету початкової освіти та філології (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія);
Зозуляк-Случик Роксоляна Василівна – доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи (ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»).

П18 **Партнерство в освіті та соціальній роботі: сучасні виклики та перспективи** : матеріали міжвузів. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 22 лют. 2022 р.). Хмельницький: ПП «А.В.Царук», 2022. 255 с.

Матеріали конференції містять наукові статті учених, науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти України, педагогів усіх категорій закладів дошкільної та загальної середньої освіти, психологів, соціальних працівників, здобувачів вищої освіти із таких питань: партнерство як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу/соціальної роботи; педагогіка партнерства у закладі дошкільної освіти, Новій українській школі та у вищій освіті; партнерство у івент-просторі; партнерство суб'єктів соціальної роботи та ін.

Редакційна колегія: *голова* – **Шоробура І.М.**, ректор ХГПА, д. пед. н., професор, член-кореспондент НАПН України, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Академії наук вищої школи України; *заступник* – **Казакова Н.В.**, к. пед. н., доцент; *члени редколегії* – **Ящук І.П**., д. пед. н., професор, заслужений діяч науки і техніки України; **Сівак Н.А**., к. пед. н., доцент; **Цегельник Т.М.** – викладач кафедри дошкільної педагогіки і психології та фахових методик, методист.

За достовірність фактів, дат, назв, посилань, літературні джерела тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

© Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, 2022
© Факультет початкової освіти та філології, 2022
© Кафедра педагогіки, 2022

здійснює свою діяльність студентський гурток «Науковий пошук», метою якого є допомога кафедри педагогіки в організації та проведені студентських науково-практичних семінарів та конференцій. Члени гуртка розподіляються на групи, кожна з яких має певну ділянку роботи. До прикладу, ведучі готують сценарій, консультанти визначають кращі студентські статті та допомагають авторам статей підготуватися до виступів, організатори готують мультимедійний супровід та аудиторію гостей, інформатори роблять оголошення по групах, фотографують та готують інформацію про проведену конференцію на сайт академії [4, с. 305].

Отже, формування партнерської компетентності майбутніх учителів закладу загальної середньої освіти потребує значних зусиль від усіх учасників освітнього процесу і висуває низку вимог до професорсько-викладацького складу закладу вищої освіти, серед них: володіння цінностями та принципами педагогіки партнерства, методичним інструментарієм формування у здобувачів освіти гуманістичних якостей, знань, умінь та досвіду партнерської взаємодії; здійснення багатосторонньої комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція Нової української школи: ухвалена рішенням колегії Міністерства освіти і науки України 27.10.2016 р. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf. (дата звернення: 10.01.2022).
2. Пєхота О.М., Кіктенко А.З., Любарська О.М та ін. Освітні технології: навч.-метод. посіб. Київ: Видавництво А.С.К., 2003. 255 с.
3. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: затверджений наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 № 2736-20. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20. (дата звернення: 10.01.2022).
4. Шквир О. Л. Ступенева підготовка майбутніх учителів початкової школи до проведення педагогічних досліджень: моногр. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 500 с.

Шкурко Іван Іванович,
кандидат педагогічних наук, професор кафедри педагогіки
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

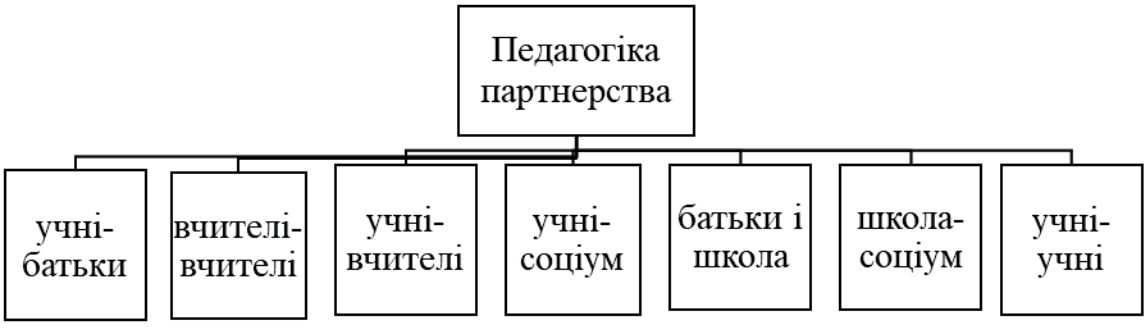
ПРОГНОСТИЧНІ ІДЕЇ ПЕДАГОГІКИ ПАРТНЕРСТВА В ІНТЕР'ЄРІ ТВОРЧОСТІ В. О. СУХОМЛИНСЬОГО (1918 – 1970)

Уважно перегортаю сторінки науково-довідкового видання «Український педагогічний словник», автором якого є С. У. Гончаренко, український фізик – методист, дійсний член АПН України (1928 – 2013). Робота виконана Семеном Устиновичем за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» в 1997 році, заслуговує на велику повагу. Без перебільшення стверджую, що відомий

український вчений – педагог С.У. Гончаренко здійснив своєрідний акт сміливості, підготував перший український педагогічний словник. Водночас, у цьому виданні, автору тез не вдалося виявити наукового обґрунтування поняття «педагогіка партнерства». Вважаємо, що зафіксоване у словнику визначення поняття «педагогіка співробітництва» досить виразно корелює з терміном «педагогіка партнерства». «Педагогіка співробітництва, – вважає С.У.Гончаренко, – це спільна діяльність учителя та учнів, що ґрунтується на взаєморозумінні й гуманізмі, на єдності їхніх інтересів і прагнень, метою, якої є особистісний розвиток школярів у процесі навчання й виховання» [1, с. 251].

Автору тез досліджувана тема імпонує ще й тому, що він особисто знав Василя Олександровича Сухомлинського, з ним спілкувався, є власником автографа всесвітньо відомого педагога. Як делегат зльоту студентів – активістів закладів вищої освіти України в лютому місяці віддаленого від нас у часі 1969 року, автор тез зустрічався з В. О. Сухомлинським – членом президії авторитетного форуму. Окрім цього мені довелося читати лекції, проводити семінарські заняття про життєвий і творчий шлях В. О. Сухомлинського у Вищій педагогічній школі Німеччини (м. Лейпціг), Вищому педагогічному інституті імені Фелікса Варели (Республіка Куба), видрукувати статтю в Болгарії – «Серце віддане дітям», а також багато років проводити вищезгадану роботу зі студентами в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова.

Сказане дає автору тез підстави сформулювати власне бачення проблеми – «педагогіка партнерства», в контексті наукової і теоретико-прикладної практики В. О. Сухомлинського. Аналіз п’ятитомника, до якого включено найважливіші праці педагога – Сухомлинського В. О., а також інших творів, не охоплених цим виданням, показує, що ідеї педагогіки партнерства, як прогностичного напряму на засадах гуманізму та творчого підходу до розвитку особистості, досить густо розсіяні на полях монографій, статей, нарисів визначного українського педагога-гуманіста. Можна стверджувати, що педагогіка партнерства – це наскрізна тема багатогранної творчості В.О.Сухомлинського – вченого, науковця, практика, патріота, народженого на українських землях. Схематично, смислове поле педагогіки партнерства, на наш погляд, можна сконструювати за аналогією поданої нижче семиблокової конструкції.

У своїх працях на основі 35-річного педагогічного досвіду В.О.Сухомлинський доводить, що у хорошій сім'ї, де батько і матір живуть за принципами гуманістичної педагогіки партнерства, «де панують тонкі відносини чутливості до слова, до думки і почуття, до погляду і найменшого відтінку настрою, у відносинах добра, злагоди, взаємної допомоги й підтримки, духовної єдності й щирості, довір'я і взаємної поваги батьків – перед дитиною якраз і розкривається все те, на чому утверджуються її віра в людську красу, її душевний спокій, рівновага» [5, с.417]. Варто зазначити, що в діаді педагогіки партнерства – «батьки і діти», як правило, присутня також і третя складова – особистість учителя. Тобто, Василь Олександрович робить акцент передусім на тому, що «діти пізнають світ головним чином, через поведінку тих, кого вони щодня бачать поруч, хто піклується про них, хто ставить перед ними вимоги [6,с.197]. Автор даного дослідження запрошує читачів тез прислухатися до глибокого переконання українського педагогічного генія В. О. Сухомлинського про те, що перше віконце в світ – «це особистий приклад батька, матері і вчителя» [6, с.197]. Цей маніфест педагогіки партнерства В. О. Сухомлинський проголосив 57 років назад. Водночас проблеми педагогіки партнерства за формулою «батьки – діти – учителі» в незалежній Україні не тільки не розв'язуються, але на превеликий жаль, ще більше розмножуються і загострюються.

Відзначимо, що ідею педагогіки партнерства В.О. Сухомлинський завжди розглядав як важливу компоненту професійно-педагогічної підготовки учителя. Тому закономірно, що в його працях знаходимо також немало роздумів адресованих студентам закладів вищої педагогічної освіти, – майбутнім учителям. Мимоволі приходимо до висновку, що В.О. Сухомлинський належить до тих педагогів – гуманістів, які з особливим пієтетом, по-батьківському, намагаються зрозуміти майбутнього учителя, зорієнтувати його на надзвичайно нелегку учительську професію. Його звертання «Дорогий, друже, завтрашній учителю!» свідчить про те, що досвідчений педагог і психолог Сухомлинський В. О. ставиться до студента педагогічного вишу, як до свого партнера і колеги. Він сформулював і адресував майбутньому молодому учителю золоте правило педагогіки партнерства – «найважливіше в нашій праці – бачити в своєму учневі живу людину» [2, с.284]. Сказане досить виразно перегукується з ідеями визнаного світом педагога-гуманіста Я.А.Коменського, який назвав перший розділ фундаментальної педагогічної праці «Велика дидактика» – «Людина є найвище, найдосконаліше і найчудовіше створіння».

Василь Олександрович звертає особливу увагу майбутніх учителів на пріоритети учительської професії і, першочергово – дидактичні. Досвідчений учитель Сухомлинський В. О., який ще 17-річним юнаком розпочав практичну педагогічну роботу, викладав українську мову і літературу, дещо пізніше російську мову в селищі УВА Удмуртської АРСР, а також майже всі предмети шкільного навчального плану, мав усі підстави сконцентрувати увагу

майбутніх учителів на важливість розуміння того, що «навчання – це не перекидання знань з голови педагога в голову учня. Навчання, – неодноразово стверджував мислитель, – це насамперед живі людські відносини між педагогом і дітьми» [2, с.284]. Тобто стосунки «учитель – діти» Василь Олександрович трактував завжди як партнерські. При цьому зауважимо, що таке розуміння прогностичних функцій педагогіки партнерства можна пояснити, перш за все тим, що Василь Олександрович Сухомлинський був надзвичайно освіченою, глибоко ерудованою і всебічно розвинутою особистістю. Судіть самі. Педагог вільно володів російською (окремі видання також вийшли в світ названою мовою – І. Ш.), українською. Читав і міг розмовляти німецькою, польською, словацькою мовами. Читав і перекладав із словником чеською, болгарською, французькою мовами. Важливо у цьому зв'язку згадати і про те, що Василь Сухомлинський здобув кваліфікацію вчителя української мови і літератури неповної середньої школи, а потім – викладача тих же предметів середньої школи у Полтавському педагогічному інституті, який він вважав своєю альма – матер. Сказане, а також м'які педагогічні інтонації апробованих рекомендацій українського педагога, спонукають завтрішнього учителя до роздумів, узагальнень, активної мислительної діяльності, довіри до валідності запропонованих автором методів і форм навчання учнівської молоді. В.О. Сухомлинський, звертаючись до студента педагогічного вишу, як партнера і співбесідника, просить його завжди пам'ятати, «що кожна дитина приходить у школу з щирим бажанням добре вчитися. Воно ніби яскравий вогник, що освітлює світ дитячих турбот і тривог. Дитина несе його нам, учителям, з безмежною довірливістю» [3, с.285]. Водночас, В.О. Сухомлинський глибоко вболіває за те, щоб студенти, випускники закладів вищої педагогічної освіти, учителі, ніколи не забували того, що цей вогник, чистий промінчик сонця «досить легко погасити різкістю, грубістю, байдужістю, невірою в неї, дитину» [3, с. 285].

Проаналізувавши величезний масив психолого – педагогічних праць В.О.Сухомлинського, його досвід і перспективні ідеї, автор тез все більше і більше схиляється до думки, що стрижнем науково – педагогічної і практичної діяльності Василя Олександровича Сухомлинського, завжди була ідея педагогіки партнерства в парадигмі «учень – учитель». Складно повірити, що серед студентів – майбутніх бакалаврів, магістрів, учителів – практиків виявиться хоча б хтось, який не прислухається до партнерської поради визнаного педагога : « Пам'ятайте, що можливості і сили людські невичерпні. Учень, може весь рік чогось не розуміти, чогось не вміти , та ось настав момент, коли він зрозумів, зумів…. Ніколи не треба поспішати і розчаровуватися. Не вміє сьогодні – вмітиме через три роки, і всі ці три роки я віритиму в невичерпність людських сил [4, с.286]. Зазначене підтверджує оптимізм і прогностичні ідеї педагогіки партнерства як важливого фактору в реалізації реформи української школи.

Уважне прочитання автором тез п'ятитомника найважливіших праць В.О.Сухомлинського, привело до роздумів про те, що майже в кожній із них присутні елементи педагогіки партнерства. Проте, нам здається, що партнерські відносини учнів і соціуму, учителя і учнів, інших суб'єктів педагогіки партнерства, найбільш виразно присутні на 577 сторінках фундаментальних психолого – педагогічних, культурологічних, філософських, історико – педагогічних праць В.О. Сухомлинського «Народження громадянина» і книги «Серце віддаю дітям», за яку автору було присуджено Державну премію України в галузі науки і техніки 1974 року.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гончаренко Семен. Педагогіка співробітництва // Український педагогічний словник. Київ: Либідь., 1997. С. 251.
2. Сухомлинський В. О. Залежить тільки від нас //Вибрані твори: В 5-ти т.Т.5.Статті. К., «Рад. школа», 1997. С. 284.
3. Сухомлинський В. О. Залежить тільки від нас //Вибрані твори: В 5-ти т.Т.5.Статті. К., «Рад. школа», 1997. С. 285.
4. Сухомлинський В. О. Залежить тільки від нас //Вибрані твори: В 5-ти т.Т.5.Статті. К., «Рад. школа», 1997. С. 286.
5. Сухомлинський В. О. Мікроклімат вашого дому //Вибрані твори: В 5-ти т.Т.5.Статті. К., «Рад. школа», 1997. С. 417.
6. Сухомлинський В. О. Учитель і діти //Вибрані твори: В 5-ти т.Т.5.Статті. К., «Рад. школа», 1997. С. 197.

Щудлюк Любов Романівна,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
групи ФПШ – 41з спеціальності 013 «Початкова освіта»
факультету педагогічної освіти
Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: **Мачинська Наталія Ігорівна,**
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Тривалий період вчителям початкових класів було складно реалізувати будь-які проєкти, їм доводилось підтягувати теми, щоб звільнити уроки саме для проєктної діяльності. Із впровадженням провідних положень Нової української школи педагоги мають змогу широко впроваджувати проєктну діяльність в освітній процес та реалізовувати заплановані проєкти.

Проєктна діяльність надає можливість розвитку у здобувачів освіти творчості, широкому пізнанні світу, не лише того, що передбачено програмою, а також можливість викладу власних ідей та бачення майбутнього чи критичного оцінювання теперішнього.